

תורה ומידות טובות

פרשת מטות מסעי | עלון מספר 196 | כניסת שבת: 19:30 (לנוהגים 40 דק' 19:10) יציאת שבת: גאונים: 20:20 ר"ת: 21:15

אורחות חיים

אבא שלי והשווער שלי לעיתיד ביחד לקחו בחור אחד ושכרו אותו והוא למד עם שני הילדים. זה היה לפני הצהריים, אחרי הצהריים לא למדנו איתו, ובשעה שבע בערב אבא היה הולך לשמוע את השיעור של מרן הרב מבריסק זצוק"ל. הוא אמר אז שיעור על מנחות, ובאו לשם כל גדולי ישראל מביין הפליטים לשמוע את השיעור. אני אחרי הצהריים כבר לא למדתי ב'חידר' שלי, אז הוא לקח אותי לשם. לא היה מקום ליד השולחן, אז הושיבו אותי מתחת לשולחן, ומשם שמעתי את מרן הרב מבריסק מוסר את שיעורו.

אני עוד זוכר ששיחקתי עם בני משפחת מרן הגרי"ז שם בגפרורים... אח"כ עלינו ארצה. הייתה אז מלחמה, ובמלחמה מרן הרב מפוניבז' צוק"ל פחד שילמדו בישיבה כי היתה סכנה של הפצצות, אז עברנו כל הישיבה לפרדס. ישיבת פוניבז' הלכה ללמוד בפרדס. קראו לו 'פרדס ברמן' ע"ש בעל הבית שקרא ברמן.

גדלו שם תפוזים, ובפרדס התפוזים שכבנו על הארץ וכך אבא היה אומר שיעור. לאבא היה סטנדר, ואנחנו שכבנו על הארץ ושמענו את השיעור. מידי פעם היו נוטלים תפוז אחד תוך כדי הלימוד... כך היה כמה חודשים, ומה, לא למדו? כן למדו! בית המדרש עובר לחדר בבית!

וראש הישיבה מרן הגאון רבי שמואל זצוק"ל לא מסר שיעורים? הגאון הגדול רב"ד שליט"א: רבי שמואל היה בירושלים. הוא לא יכול היה לבוא בגלל הסגר והמצור, אז מרן הרב מפוניבז' אמר במקומו את השיעור. בגלל המצב, היה צורך לעשות [בישיבה] מעין 'משטר צבאי' ונדרשנו למנות לזה 'מפקד'. אז ה'מפקד' היה הגאון הגדול רבי יששכר מאיר זצוק"ל. היה לו צופר גדול ביד, ואנו למדנו אז בחדר האריזה של הפרדס, שהיה אמנם בלי גג - אבל היה חדר סגור. וכשהיתה אזעקה רבי יששכר עמד ליד הדלת, ודאג שכולם יצאו ויתפזרו בין עצי הפרדס בצורה מסודרת ללא דחייפות. וכך היינו מתפזרים בפרדס, וכל אחד נשכב תחת עץ והמשיך ללמוד...

למדתי בתקופה ההיא בחברותא עם הגאון רבי שמואל דיקמן זצוק"ל, [לימים גיסו של יבדלחט"א הגאון הגדול רב"מ אזרחי שליט"א ואב"ד חיפה]. הוא בא אלינו לישיבה מיישבת חפץ חיים בכפר סבא ולמדנו בחברותא. אבא היה עומד עם הסטנדר ואומר שיעורים וברוך ד' דווקא הייתה התמדה. לפעמים מרוב נסיונות באים לידי חיזוק. צריכים לחזק את התלמידים. תדעו לכם אתם עומדים בנסיון, מן השמים עושים נסיון, שגם במצב הזה תהיה ישיבה, אז כל אחד נמצא כעת ב'ישיבה', ולומדים, שומעים שיעור. היום אמרתי שיעור והרבה שמעו אותו דרך הטלפון. נעבור את זה בס"ד, אבל צריכים לחזק את התלמידים. (הגר"צ פונסקוי שליט"א ממרן מוסף ג'טת קולג' למור)

זענייני הפרשה

מאת הגאון הגדול אב"ד בד"צ "זרע אמת" ואב"ד "יורה דעה" זורנו הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

קט: ועדיף שלא ידור, חוץ מאשר בשני אופנים והם: "כי ידור נדר לה", כמו המעשה בניזיר ששמעון הצדיק אכל מקרבנו, כיון שנדר לשם ה' להתגבר על יצרו, או אם בא יצרו להחטיאו, אז ישבע שלא לעשות את הדבר. וכמו שאמרו חז"ל (ויקרא כ"ג, י"א), יוסף דוד ובוועז נשבעו ליצרום שלא יעשו עבירה. וזה שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים קי"ט, ק"ז): "נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך". אלו הם שתי האפשרויות שבהם חפץ ה' שידור "לה" פירושו, לשם ה' או "לאסור אסר", לאסור את מה שכבר אסר על נפשו, וישבע ליצרו שלא יעשה האיסור. ויותר טוב מזה הוא, שלא יזדקק לנדר ולשבעה, אלא אדם אשר "לא יחל דברו" גם בלי שבועה לעשות הטוב, אז "ככל היוצא מפיו יעשה" בלי נדר ושבעה.

עוד מסבירים המפרשים, למאי דקיימא לן (נל"מ סו), דנדר שהותר מקצתו הותר כולו, וכמו שכתב הר"ן (פ"ט), זה נלמד מהפסוק: "ככל היוצא מפיו יעשה", משמע דוקא שכולו קיים. וכן פסק מרן המחבר בהלכות נדרים (פ"ע י"ז סימן כ"ט ס"א), שכל דין זה שנדר שהותר מקצתו הותר כולו, אינו אלא בנודר לעצמו, אבל אם נדר או נשבע לחבירו לפרוע או לעשות עמו מלאכה, והתיר לו מקצת הנדר, לא התיר לו את השאר. וכתב בעל כנסת הגדולה (יו"ד סימן כ"ט), נדר שהותר מקצתו הותר כולו, אינו אלא כשהפעולות הם שוות, אבל אם אמר שבועה שאוכל תאנים ולא אוכל ענבים, הותר מקצתו לא הותר כולו. ועפ"י זה אפשר להסביר את כונת הפסוק: "איש כי ידור נדר לה" או השבע שבועה לאסור ואיסור, דהיינו, כאשר הפעולות שוות, וכמו שכתב הכנה"ג, וכן "על נפשו", וכמו שכתב מרן המחבר בנודר לעצמו, אז "לא יחל דברו" רק כאשר "ככל היוצא מפיו יעשה", דבעינן שכולו קיים, אבל אם הותר מקצתו הותר כולו. וזה רק כאשר הפעולות שוות וגם כשהוא נודר לעצמו.

עוד מסבירים המפרשים, דהנה כתב מרן בב"י (טור חקן משפט הלכות עדות סימן קט) בשם הריב"ש, שיש שני מיני שבועת ביטוי, האחד, אם נשבע לאכול ולא אכל, שעבר בשב ואל תעשה, ואז אינו חייב מלקות ולא נפסל לעדות. והשני, אם נשבע שלא לאכול ועבר ואכל, הרי זה עשה מעשה, וחייב מלקות ונפסל לעדות. וזה נרמז בפסוק: "או השבע שבועה לאסור ואיסור על נפשו", הכונה, שיאסור על עצמו את הדבר המותר לו לאכול, כגון שנשבע שלא יאכל, אז בזה יש חומרא גדולה אם יחלל את דברו ויאכל, כיון שעשה מעשה, "לא יחל דברו" ככל היוצא מפיו יעשה", לא יחלל את דברו, שאם יחלל דברו, א"כ הוי מעשה. לכן הוא באזהרה של לא יחל, כיון שדברו הוי מעשה.

וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה' ול, זו. לכאורה קשה, מה נשתנה פרשה זו מכל פרשיות שבתורה, שבה נאמר לשון זו, "וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל" ובכל פרשיות התורה נאמר, "וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם" או "צו את בני ישראל" ועוד? ועיין בזה במדרש ובפרש"ז ל.

עוד אפשר להסביר, שכיון שהנדרים והנדבות אינם נדרשים מחמת עצמם, שאין הקב"ה חפץ בנדרים ונדבות, כי אם לשמוע בקול ה'. וכן אמר שלמה המלך בספר קהלת (ה, ז): "טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם". והסבירו המפרשים, שטוב הוא שלא תדור, אלא מה שאתה רוצה לידור, תן לו מיד בלא נדר. כיון שכאשר אתה נודר יש עליך חוב, וכשאתה נותן את מה שנדרת, אתה פורע את חובך, והוא רק פריעת חוב. אבל בלא נדר, נקרא נתינה ולא פריעת חוב. וזהו הסבר הפסוק, "טוב שלא תדור משתדור ולא תשלם, כי מי לא ידע בכל אלה", לא די שאינו טוב, אלא רע גמור הוא שלא לשלם הנדר. והכתוב לא הוצרך להזהיר, אלא רק שלא יאחר לשלמו, וכמו שנאמר (דברים כ"ג): "כי תדור נדר לה' א-לקיך לא תאחר לשלמו". וזו הסיבה שלא נאמר, וידבר ה' אל משה לאמר, איש כי ידור נדר וכו', כדי שלא יחשבו האנשים שזו מצוה לידור נדרים, ועי"ז יבואו למעול בשבועות, לכן נאמרה פרשה זו דוקא לראשי המטות, להסביר להם את ענין מצות הנדרים, כיון שהנדרים אינם נדרשים מחמת עצמותם, אלא רק במקרה שאם אדם ידור, הדין הוא שלא יחל דברו. עוד אמרו חז"ל (מגינה י), הוא לא יחל, אבל אחרים מחלים. ואיתא במסכת חגיגה (פ"ט), היתר נדרים פורחים באויר, ואין להם על שיימוכו. לכן אין ראוי לתת רשות ביד כל אדם לדרוש בהם ולהתיר, אלא רק יחיד מומחה, לכן נאמרה בזה הלשון.

וידבר משה אל ראשי המטות ול, זו. הנה ידוע, שישנם הרבה אנשים שנשבעים מחמת שכועסים על איזה דבר. ומי שנודר מחמת כעס, אין זה נדר לשם שמים. וכמו שמוסר בגמרא מסכת נדרים (ט;): על שמעון הצדיק, שלא היה אוכל כלל מאשם נזיר. רק פעם אחת ראה נזיר שיצרו התגבר עליו, ולכן נדר בנזיר, ורק מקרבנו אכל שמעון הצדיק, היות והיה לשם שמים, משא"כ שאר הנודרים הוא מפני כעס וכד'.

וזה שאמר משה לראשי המטות, שהם החכמים ומנהיגי הדור, אל תחשבו שהקב"ה חפץ בנדרים, אלא אדרבא כל מי שנודר נחשב כאילו בנה במה (יבמות

אנו מתעתדים להוציא לאור ספר שו"ת נפלא של מורנו הרב הגאון הגדול ר' יעקב נסים עטייה שליט"א

לכל המעוניין לסייע ולהקדיש להצלחה רפואה ולהבדיל לע"נ נא ליצור קשר בטלפון: 054-8416719

דעת גדולי רבותינו

לצערנו, בעיר הקודש התרחשו התקפות טרור רבות לאורך השנים. בתקופות כאלה היה נוצר פחד רב בקרב הורים ששלחו את ילדיהם ללמוד בארץ ישראל. דוגמא לכך הייתה הפיגוע במסעדת סבארו הממוקמת בצומת יפו-קינג ג'ורג'. פיגוע זה נודע לשמצה בהיותו הפיגוע הגדול ביותר בלב ירושלים.

הפיגוע גבה הרוגים ופצועים רבים. העובדה, שהפיגוע התרחש לפני תחילת השנה ממש גרמה להורים רבים מארצות הברית לשקול מחדש את החלטתם לשלוח את בנם או את בתם ללמוד בארץ. באותו זמן שהיתי בארצות הברית בתכנית לקירוב רחוקים. כשהסתיימה התכנית, תכננתי לנסוע עם בני, ושנינו ציפינו לנסיעה בכליון עיניים. התחלנו בנסיעה לאורך חופי קליפורניה, לפתע התקשר אליי הורה מהעיר לוס אנג'לס ושאל אם שמעתי על הפיגוע. "אני מנותק לחלוטין", השבתי והסברתי שבני ואני נמצאים כעת באמצע שומקום. הוא סיפר לי על האסון הנורא, והודיע על פגישה שאמורה להיערך בלוס אנג'לס בערב כדי לדון במצב ולהחליט כיצד להגיב. "אם תוכל להגיע, אני ממליץ מאד שתעשה זאת".

חשבתי שמדובר בפגישה של הורי תלמידי ישיבת נו יעקב, שרבים מתוכם גרו בלוס אנג'לס. בזמן הנסיעה הארוכה ללוס אנג'לס, דיברתי עם רבי ר' ראובן פיינשטיין. הוא סבר שעל ההורים לשלוח את ילדיהם ללמוד בארץ ישראל למרות הסכנה. "כמובן יש לנקוט אמצעי זהירות", הוא הדגיש, "אבל אסור שבחורים, במיוחד בחורים כמו שלך, יבטלו את כרטיסי הטיסה שלהם".

כשהגעתי לאולם שבו התקיימה האסיפה, התברר שהנחתי המוקדמת היתה מוטעית - לא היתה זו

תלמידינו. אך בסופו של דבר, עלינו לזכור שרק ריבוננו של עולם הוא המחליט מה יעלה בגורל כל אחד מילדינו".

בסיומה של אותה הפגישה החליטו כל יהודי לוס אנג'לס החלטה משותפת ואמיצה: להניח לילדיהם לטוס לישיבות או לסמינרים בארץ. לולי פסקו של הרב שך מזמן מלחמת המפרץ והעובדה שבטחתי בדבריו כמו אורים ותומים, לעולם לא הייתי יכול דבר באופן משכנע כל כך ובביטחון מלא. הוא נטע בי אמונת חכמים אדירה. ידעתי שכל דבריו הינם אמת לאמיתה, ושהחלטותיו, שנאמרו ברוח הקודש זכו לסייעתא דשמיא מיוחדת.

אף שהרב שך היה מעורב בישיבות רבות, תמיד התעניין "נשיא הישיבה" בישיבתי ורצה לשמוע על התפתחותה לפרטי פרטים. הוא דחק בי לספר בהרחבה על המתרחש בין כתי הישיבה, ידו היתה על הדופק באופן שהעיד עד כמה אכפת לו מצבנו. אף שתלמידי ישיבתנו הגיעו מרקע הרחוק מרחק שנות אור מישיבת פוניבז', מבני ברק ומישיבות אירופה, הבין הרב שך מיד את מורכבותם של נתוני חייהם של תלמידינו, ויכול היה להתייחס לנתונים במיומנות רבה ובירידה לפרטים. לא היה ספק שהרב שך הוא גדול הדור.

הרב אלישיב פסק לי פעם בלשון שאינה משתמעת לשתי פנים לצייט לכל דברי הרב שך: "כי הוא מנהיג הדור". ואני הכרתי בזכות הגדולה שהייתה לי לשהות זמן יקר במחיצת הצדיק שנטל אחריות על כלל ישראל. דמותו הנישאת שימשה מגדלו לכל מי שחפץ ללכת בדרך התורה. הוא גילם מהי נשיאה בעול ומהי אחריות על הכלל. עצותיו היו ברורות. זכות וישרות. הוא לימד אותנו מהי משמעותה של דעת תורה. (מתוך הספר 'צ'היכל' ר' יאקוֹבֵלֵף לֵף סְלִיטֵ'ל)

פגישה של הורים לתלמידי נו יעקב בלבד, אלא התכנסות של כמעט כל הורה מרחבי לוס אנג'לס שתכנן לשלוח את ילדו לישראל לשבועות הקרובים. היו שם מנהלים ואנשי חינוך, הורים לבחורים ולבחורות. המוני אנשים מודאגים ומפוחדים המבקשים הנחייה. בהיותי ראש הישיבה היחיד מירושלים במקום, הופנו מהר מאוד העיניים לכיווני. הורים רצו לדעת כיצד אפשר להעלות על הדעת לשלוח את ילדיהם למקום למקום סכנה!?

הסברתי להם, שדווקא בזמנים גורליים שכאלה החלטתי לזנוק את דלתות הישיבה, וסיפרתי כי להחלטתי זו יש תקדים מפי הרב שך בעצמו. "ודאי שאיננו מתייחסים למצב בקלות ראש. זהו זמן של סכנה פיזית, ולאף אחד אין ביטוח. מצד שני, אם ה' החליט שאדם יהיה נתון בסכנה, לא משנה באיזה מקום הוא יהיה, ייתכן שדווקא השבת הבן לארצות הברית, תביא עליו את הסכנה..."

"זכרו דבר אחד", אמרתי להורים הדואגים. "ההחלטה שתחליטו הערב תעורר הדים בכל רחבי ארצות הברית, ותהיינה לה השלכות על רבים אחרים. אם הורים מלוס אנג'לס מחליטים להחליט משותפת שלא לשלוח את ילדיהם לארץ ישראל, תהיינה לכך השלכות מרחיקות לכת. כן, זהו בהחלט ערב חשוב מאוד עבור כולכם". בין הנוכחים היו רבנים ומנהלים רבים, שהיו אמורים גם הם לשלוח את ילדיהם לארץ ישראל. כל אחד מהם בתורו נעמד והכריז בביטחון ובשלווה שהוא עדיין מתכוון לשלוח את ילדו ללמוד מעבר לים.

"איננו יכולים להתכחש למצב הביטחוני בארץ ישראל", אמרתי לסיום, "אולם לרבים מילדינו האלטרנטיבה הרוחנית אם לא ילמדו בארץ גרועה בהרבה. אנו מנהלים הישיבות נשתדל, כמובן לנקוט בכל אמצעי הזהירות האפשריים כדי להשיג על

סיפור לשבת - הגרב"צ אבא שאול צוק"ל נשאל על נזי אפשר לברך שחלק מחכמתו ליראיאיו...!?

ג' אב תשס"א

רבנו ממשיך בכתובת הערות על הספר אור לציון, ונלפסו זיניע אומי ח"ט מאו"ח ס' ק"ח, וקצת דיבר על הגאון הרב בן ציון אבא שאול ע"ה, וסיפר שבעודו חי שאלו אותו על מי אפשר בדור הזה לברך ברכת שחלק מחכמתו ליראיו, וענה הרב בן ציון, שיש שלשה בדור הזה שהוא מכיר, והם הגרי"ש אלישיב, והגאון הרב שלמה זלמן אוירבך, ורבנו שידל לחיים טובים.

עוד סיפר רבנו, על הגאון רבי בן ציון אבא שאול שהיה מכבד את רבנו, שפעם נסעו והיו יחד בפנמה אצל הגאון הרב ציון לוי, והרב בן ציון היה רגיל להתפלל בתפלין רש"י ור"ת יחד, וכאשר התפלל עם רבנו ביחד בבית הכנסת הניח הרב בן ציון רש"י לבד ור"ת לבד, ובנו שאל אותו למה לא מניח התפלין כהרגלו!

וענה הרב בן ציון, פה נמצא המרא דאתרא שהוא רבנו, כי בכל מקום שהוא הולך הוא המרא דאתרא, ולכן צריך לעשות כמו שהוא אומר.

רבנו רצה להוסיף משהו על תשובה שכתבנו ביביע אומר חלק ט' בסימן א', אע"פ שכבר עימדנו את הספר, ואז רבנו היה מנסה לחשבן איך יכנס עוד שורה של תוספת בתוך הספר בצורה שלא תפריע בעימוד, שהרי אני כבר

היה מנהל את כל הדיונים ומדבר עם עורכי הדין, וכן היה קובע את זמני הדיונים.

בתחלה היה הגאון הרב ראובן כץ עושה את הגיטין, ואז כשבא רבנו לבית הדין שם, היה לו הרבה פעמים ויכוחים עם הרב כץ בענין הגיטין כי הרב כץ היה עושה לפי האשכנזים, ואז הרב כץ היה אומר לו, אם כך אני לא לוקח אחריות, אלא אתה תעשה את הגיטין, ואז אמר רבנו אין בעיה, אני אעשה את הגיטין.

וכאשר רבנו היה מסדר את הגטין היה אומר בעל פה לבעל מה לומר ואיך לעשות, כי לפני כן הרב כץ היה מקריא מתוך הספר קב ונקי, ולא היה ברור אם הבעל מבין או לא מבין, ואילו רבנו היה אומר הכל בעל פה, ושאל אותו הרב כץ איך אתה עושה את זה כך בעל פה, וענה לו רבנו שכבר סידר אולי מאה גיטין כשהיה במצרים.

רבנו גם סידר חליצה, כי קודם הגאון הרב ראובן כץ רצה לסדר חליצה והחולץ היה עירקי ולא היה מבין מה אומר לו הרב כץ, עד שבא רבנו וניהל את החליצה, ואז אמר רבנו שכך אני מבין מה אתה רוצה ממני. עוד סיפר רבנו שהיה הולך לבקר את הגאון הרב ראובן כץ בחגים, והיו שם המון תלמידי חכמים, והיה **המשך**

בעמוד 4

מעיוני המשפט

נזאת הגאון הגדול אב"ד בד"צ "זרע אמת" ואב"ד "יורה דעה" מורנו הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

ועשה לאבדה, ולכן פטר, וכן בעוד דוגמאות שהובאו בפוסקים.

ועיין עוד בפתחי חושן (הל' שאלה ופקלון) שבכה"ג ששכח ותוצאה מכך נגרם הפסד בזה פטור, מכיון ששכחה היא אונס, אמנם בניד"ד שמחמת שכחתו עשו מעשה בקום ועשה, והכניס את המעיל לכביסה עם הכסף היו קום ועשה נראה דיש לחייבו ועוד כתבו האחרונים שכאן בניד"ד עצם העברת המעיל לכביסה עם הכסף שבתוכו, עצם זה הוא פעולה בקום ועשה, והוא היזק למעות שכובסו וכל הכסף הלך לאיבוד, זה לא נקרא גרמא, אלא היזק ממש, מכיון שהעביר את כסף הפיקדון ממקום המשתמר למקום שאינו משתמר, והכסף הלך לאיבוד נראה שיש לחייבו.

ואי אפשר לחייב את בעל המכבסה בטענה שהיה לו לבדוק את המעיל קודם הכיבוס, שהרי כל מי שמוסר בגדים למכבסה, על טופס הקבלה שלהם כתוב שאין הם מתחייבים על דברים מסויימים, כגון אם יפלו הכפתורים ע"י הכביסה, או שאר תקנות, שאין הם חייבים לבדוק אם יש חפצים במעיל, בזה אין לחייבם. וא"כ באותו רגע שהשומר לקח את המעיל עם כסף הפקדון שנמצא בתוך המעיל, נמצא שהעבירו ממקום המשתמר למקום שאינו משתמר, ולכן נראה לחייבו. וא"כ בסתם שכחה אם היא אונס או פשיעה, בזה יש מחלוקת עומה, וכמ"ש הדברי גאונים (בכלל ל"ט סי' י) ולכן יוכל לומר 'קים לי דהוי אונס' מכיון שזנך זה נגרם בשב ואל תעשה, אבל בניד"ד דהוי בקום ועשה נראה שיש לחייבו.

וכ"מ מדברי הנתיבות המשפט (סי' ל"א זילוריס סק"ז) שכתב על שומר שאינו יודע היכן החביא דהוי דין מזיק גמור וז"ל: והטעם נראה, דאפילו מי שאינו שומר כלל חייב בכה"ג, כגון אם ילך ראובן לבית שמעון ויקח מעות של שמעון ויקברם בקרקע, ואף שיכוין לטובת שמעון כדי שלא יגנב שלא נעשה עליו גזלן, וישכח באיזה מקום קברו, דודאי חייב ראובן לשלם, דכיון שעשה מעשה בחפץ חבירו וע"י מעשיו ניזק חפץ חבירו, מזיק גמור הוא, וה"נ השומר הזה שלקח החפץ ממקום המגולה והטמינו במקום שאי אפשר להמצא וניזק ע"י מעשיו, חייב לשלם, עכ"ל.

ואמנם הרבה אחרונים חלקו ע"ד הנתיבות המשפט שכתב שיש לו דין מזיק, אולם חייבו מטעם שזה נקרא פשיעה.

בכל אופן, כיון שבניד"ד זה היה בקום ועשה שלקח את המעיל למכבסה, והכסף היה נתון בתוך החליפה, ושייך להוציאם, אפילו ששכח, כיון שעשה מעשה בידים, יש לחייבו בכה"ג, אבל אם היה השכחה בשב ואל תעשה שבזה נחלקו הפוסקים אם היא פשיעה או אונס, יכול לטעון ולומר 'קים לי כדעת הפוסקים דהוי אונס', ופטור.

היוצא מכל האמור לעיל: מי שקיבל לשמור כסף חבירו כדי שומר חנם, והניחו מעמיל של חליפתו, ודרכו להניח שם גם את כספו, ולכן חשיבה פשוטה שמירה זו טובה ולא פשיעה בעצם מקום הנחתו, והיה צריך למסור את מעילו למכבסה לניקוי יבש, ומיהר ושכח להוציא את הכסף משם, והכסף התקלקל, יש לחייבו, מכיון שעשה בקום ועשה למסור למכבסה, והוציא את הכסף ממקום המשתמר למקום שאינו משתמר, דבכה"ג חייב לדעת הנתיבות המשפט מדין מזיק, ולדין, מדין פשיעה.

וע"כ יש לאדם להזהר שכשמקבל שמירה, צריך לבדוק היטיב ולשמור על הפקדון בצורה נכונה. והיה רצון שנזכה להגדיל תורה ולהאדירה ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא בבריאות איתנה ונהורא מעליא אכ"ר.

אדם שקיבל פקדון ושומר בחינם בבגדו היכן ששומר את חפציו שלו, וכשהעביר את הבגד לכביסה הפקדון אבד, האם חשיב פשיעה או אונס?!

בניד"ד אם השומר הכניס בידים את המעיל לכביסה, חייב מדין מזיק שאפילו באונס חייב. ואם שלח את המעיל לכביסה, פטור מדין מזיק, מכיון שאין שליח לדבר עבירה, אפילו שהשליח עשה בשוגג. וכ"ד הריטב"א (קידושין מ"ג), וכ"ד תוס' הרי"ד (ס"ס בקידושין), ועיין ברמ"א (ח"מ סי' ש"מ ס"ח) שכתב וז"ל: המראה

לחבירו לגנוב או שלחו לגנוב, אין המשלח חייב (ת"ה סימן שט"ו), דאין שליח לדבר עבירה (ד"ע). מיהו אם השליח אינו בר חיובא, י"א דהמשלח חייב (מרדכי פ"ק דמלועל), ע"כ.

ועיין שם בסמ"ע (סק"כ) שכתב וז"ל: יש אומרים דהמשלח חייב. דאין שייך לומר כאן דסבר המשלח דלא יעשה השליח מה שביקש ממנו מטעם דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, כיון דאינו בר חיוב. ובדרכי משה (סעיף י"ג) הביא דברי המרדכי פרק קמא דב"מ (סי' רל"ז) דכתב בשם מוה"ר ז"ל, ואם אמר קח לי שור בבית פלוני שהוא שלי, ונמצא אח"כ שלא היה שלו אלא לגנובו נתכוין, חייב המשלח באחריות השור במשיכת השליח דהא השליח לא ידע שהוא גניבה, ושהנמוקי יוסף כתב בפרק מרובה וכ"ט ע"א מפני הרי"ף ד"ה ומת' בלשון הכזבים דהשליח חייב, דאין שליח לדבר עבירה אפילו במקום שאין השליח יודע אם עשה איסור, ע"כ:

ועיין שם בש"ך (סק"ו) שהאריך בזה וזת"ד: ...כבר כתבתי שם (בסי' קפ"ב) דמה שהוציא הר"ב כן מהגהת מיי' ומרדכי אינו מוכרח והעלתי שם לדינא דאין חילוק בין השליח בר חיובא או לא, ולעולם אין שלד"ע רק גבי חצר ע"ש, וכו' ומ"ש (הד"מ) בשם הנ"י דהשליח חייב ליתא דלא כתב הנ"י שם רק דמ"מ המשלח פטור אבל שיהא השליח חייב אין לזה טעם כלל וכן מבואר להדיא ביש"ש פרק מרובה סי' ל"ג דלכ"ע השליח פטור בשלא ידע ע"ש, ומהרש"ל שם השיג על הנ"י וכו' ולפע"ד שלא כדת השיג עליו וכו', ע"כ. עיי"ש באריכות. ועיין עוד בשו"ת מהר"ם מלובלין (סי' פ"א), ובקצוה"ח (ס"ג ג-ל), ובנתיבות המשפט (זילוריס סק"ז), ובהגה' אמרי ברוך (ע"ד ה"ד).

ואפילו שלדעת התוס' (ב"ק ע"ט; וכן בקידושין מ"ג) ס"ל שבשוגג יש שליח לדבר עבירה וכ"ד הרמ"א (בסי' ש"מ ס"ח), וכ"ד הגר"א (סק"ז), מ"מ נראה שאין להוציא מהמוחזק. והשליח פטור מכיון שעשה מעשה היתר לכבס את המעיל ולא מוטל עליו לחפש אמנם לה נראה לחלק כמ"ש הפוסקים שמעשה שכחה זו אינו דומה למעשה שכחה שהביא בדברי גאונים (בכלל ל"ט סי' י) ששם מדובר שמחמת השכחה גרם בשב ואל תעשה שיאבד הפיקדון, ובספר מקור ברוך (סי' נ"ב) פטר בשומר ששכח לסגור את הארגז.

וכן בשו"ת מהרש"ן (ח"ב סי' ד') פטר בפיקד ששכח וכתב שיש בש"ך 14 פריטים במקום 15. וכן שאר דוגמאות, ובכה"ג פטרו האחרונים בשו"ת יד יצחק (ח"ב סי' ל"ט) שבשכח השומר את המזוודה באוטובוס, שע"י שכחה גרם שיאבד, אבל לא עשה מעשה פעולה בקום

שאלה: אדם שהפקיד 5000 ₪ אצל חבירו לשומר בחינם, והשומר הניח את הכסף בתוך כיס מעילו הפנימי שמונח בארון, ונמצאים שם אנשים בבית, וכן גם את כספו האישי מניח הוא שם. והנה היתה לו לשומר שמחה משפחתית ושלח את מעילו למכבסה לניקוי יבש, ומרוב פזיזות לא בדק את המעיל בכיסו, וגם בעל המכבסה לא בדק לפני הכביסה, וכיבס את המעיל עם הכסף והכסף התקלקל, ויצא מכלל שימוש, מה דין השומר, האם הוא דינו כפשיעה וחייב או כאונס?!

תשובה: מקור דין זה בגמ' (ב"מ ל"ג, וכן בצבועות מט.) ובהרמב"ם (פ"ב מהל' שקירות ה"ח), ובהרי"ף, והרא"ש (ס"ס), ובטור ושו"ע (ח"מ סי' ל"א סעי' א-ב) וז"ל מרן השו"ע: שומר חנם פטור בשבועה מגניבה ואבידה, ואינו חייב לשלם כי אם בפשיעה, ע"כ. ועיי"ש בסמ"ע (סק"א א-ב), ובקצוה"ח (סק"א), ובנתיבות המשפט (זילוריס סק"א).

ובשו"ע (סי' ל"א סעיף ב') כתב וז"ל: שומר חנם הוא שהפקיד אצלו כסף או כלים או בהמה או כל דבר לשומר והוא קבל עליו לשומרו, ע"כ.

והנה יש לדון אם יש חיוב שבועת השומרים וחיובים בשטרות, דהנה מרן השו"ע (ח"מ סי' ס"ו סל"ט) כתב וז"ל: שטרות, אין נשבעים עליהם. אפילו הודה במקצת או שיש עליו עד אחד, הרי זה פטור משבועת התורה, אבל נשבעים עליהם היסת אם היתה שם טענת דא"י. (וכן נשבעין עליהם ע"י גלגול) (הרי"ף והרא"ש פ' צבועת הדיינים (וע"ל סימן ל"ה), ע"כ.

וכ"כ הרמב"ם (פ"ה מהל' טוען) ומקור דינם גמרי' (קידושין כ"ז, וב"מ ק"ב). וכן צבועות ריש פרק צבועת הדיינים.

ועיין בש"ך (סק"ק"ד) שכתב וז"ל: שטרות אין נשבעין עליהן כו'. כתב הרב המגיד פ"ב מהל' שכירות (ה"ב) בשם המפרשים דה"ה משבועה שאינה ברשותו פטור, וכ"כ הר"ן בפרק שבועת הדיינים וצבועות כ"ג ע"ב מפני הרי"ף בשם הרשב"א (מ"ב ע"ב ד"ה מתני' וז"ל, וכתב הרשב"א בשם מקצת מרביתנו הצרפתיים ז"ל דשומר חנם פטור אף משבועה שלא שלח בה יד ושאינה ברשותו, דמכל שבועות פטור הכתוב. ואינו מודה שיהא פטור משבועה שאינה ברשותו, (ד) כיון דשבועה זו תנאים תיקונה משום עיניו נתן בה, עכ"ל ר"ן, ע"כ. ומסקנת הש"ך שבועה שתתן רב הונא שמשביעין אותו שבועה שאינה ברשותו, הוא משום שחיישין שנתן עיניו בה, עיי"ש.

וא"כ בניד"ד, שהפקיד אצלו שטרות של כסף והניחו בכיס של מעילו, וגם את כספו הוא מניח שם, לא הוי פשיעה, וכמ"ש ברא"ש ושאר ראשונים, שאם אדם מניח את הפקדון ושומר במקום שגם את כספו וחפציו הוא מניח שם, זה נקרא מקום המשתמר. אלא הנידון הוא שבשעה שמסר את המעיל למכבסה, היה צריך לבדוק את מעילו, והוא שכח, וא"כ לכאורה דין זה תלוי במחלוקת אם שכחה היא פשיעה או אונס. ומחלוקת זו מובאת בדברי גאונים (בכלל ט"ו סי' ח'), וכן בכלל ל"ט סק"ו).

והנה בשאלת יעב"ץ (ח"א סי' פ"ה) דן במי ששלח שליח לחליף תעודת הגרלה, ושכח ועבר הדין, ונפסדו התעודות, ופסק דשכחה היא פשיעה. וס"ל כמאן דאמר שבפשיעה חייב גם בשטרות, וכסברת הרמב"ם. אלא כיון שזו מחלוקת אחרונים אם שכחה היא פשיעה או אונס, לכן אין להוציא בגלל זה מהמוחזק. ולכאורה

נקודות אור | סיפורים של תיקון מיזות | אנשים שחזרו לכור מחצבתם | וחיזוק לאלו שעדיין...

הימים ימי תחילת שואת יהדות אירופה,

כאשר עם ישראל החל להיות נתון תחת מגף הברזל. גזירות קשות ואכזריות התחדשו מדי יום, הקשו מאוד על קיום כלכלה יהודית, חיים יהודיים, ואפילו חיים בכלל. היהודים נרדפו עד צוואר, חנויותיהם נסגרו, בתיהם נשדדו, כל העובר לציידם - ביזה והשפיל אותם, משל היו תת-אדם. בימים ההם, בעיירה פרונזא שבפולין, כיהן כרב העיירה הגאון רבי דוד פיינגובים זצ"ל הי"ד - שאחר כך עלה בסערה השמימה על קידוש השם.

רבי העיירה הצטער וכאב בצער אחיו, אך לא היה יבד להושיע. ספון היה בביתו, לומד בשארית כוחותיו, ומנסה לחשב מה צופן לו העתיד, שנראה שחור משחור... ביום מן הימים, נקלע אחד מיהודי העיר לבית הכנסת שבעיירה, בעיצומו של יום חורפי קר ומושלג. בית הכנסת לא היה מוסק, הרוחות שרקו בעוז, צמרות העצים התנופפו לכל עבר וכל אדם נס לביתו, לנסות לחמם את עצמותיו. להפתעתו, גילה היהודי כי רב העיירה יושב בבית הכנסת, הרב פיינגובים יושב בגפו ולומד, כשהוא משפשף את כפות ידיו זו בזו, מבקש להתחמם מהקור הנורא...

היהודי ראה כן תמה, לא הבין את אשר הוא רואה. הרי הרב היה יכול לשבת בביתו המוסק, וללמוד ליד האח, המפיץ אור וחום נעים ומשובב נפש. על שום מה יושב הרב בבית הכנסת, מנסה אך בקושי להתחמם ולא עולה בידו? למה צריך הרב לסבול מהקור, להיות עטוף במעיל פרווה עבה המכביד עליו, ואך בקושי לחמם את עצמותיו הקופאות?!

היהודי לא נותר בתמיהתו זו, וחיש מהר פילס את דרכו למקום מושבו של הרב, ותהה בפניו: 'ילמדנו רבנו, הרי בבית מוסק ונעים, חם ונחמד. למה יושב הרב בבית הכנסת הקר, כאשר הרוחות פורצות מבעד לסדקי החלונות, הקור כה נורא, והרב כה מתאמץ לא לקפוא חלילה?!

חיך הרב את חיוכו הטוב, והזמין את היהודי השואל לשבת לצדו. 'הסכת ושמע', פתח הרב, וסיפר: היה זה כמה ימים קודם לכן, היה קר לא

פחות, והרב ישב בביתו המוסק והנעים ולמד. ממילא אין הרבה מה לעשות. שאלות רבות אין בתקופה בה אין עופות ולא מזון, אין מריבות כי אין על מה...

ישב הרב בביתו ולמד תורה בנחת, כשלתע הוא שומע נקישות מבעד לדלת הסגורה. 'כן, אפשר ומוזמן להיכנס!' - קרא הרב בקול, וכשראה שהדלת אינה נפתחת - שב וקרא: 'בבקשה, הדלת אינה נעולה, היכנס נא!' אלא שהאיש לא שמע, כנראה הגשם שירד בעוז הפריע. מיהר הרב לקום ולפתוח את הדלת, וראה את דמותו הולכת ומתרחקת...

מיהר הרב לרוץ אחריו, הזמינו בחום להיכנס, והתנצל מעומק לבו על כך שלא קם מיד בנקישה הראשונה, ולא מיהר לכיוון הדלת להכניסו הביתה. 'לא שיערתי נכון את עוצמת הרעש בחוץ', התנצל הרב, 'אבל ביתי פתוח ואתה מוזמן...' הלה סב על עקבותיו, שב לכיוון בית הרב, נכנס הביתה, וסיפר את אשר על לבו.

בימים כה טרופים, לא היה לו הרבה מה לשאול, הוא נזקק לרב אך כדי לשפוך לבו, לפרוק את מררתו על המצב הכלכלי הקשה, על כך שאין לו להסיק את ביתו, על חנותו שנסגרה ובני ביתו הרעבים ללחם...

'ועתה', סיים הרב את הסיפור ופנה ליהודי ששאל אותו לפשר שהייתו בבית הכנסת הקר במקום לשהות בבית המחומם, 'הבן נא: אותו יהודי לא בא לשאול דבר, רק ביקש להשיח את אשר על לבו. הרי לאור המצב הקשה, אינני יכול לעזור לו בפרנסתו, אין לי לחם לתת לו, אפילו לא כמה עצים להסיק את ביתו...

אין לי, אין לי כלום במה לעזור לו, מלבד דבר אחד: לשבת, להקשיב, לשמוע. להיות לו אוזן קשבת, כתף תומכת, כתובת בה יוכל לפרוק! זה הדבר היחיד אותו אני יכול לעשות, זהו. פשוט להקשיב, לנסות למצוא דברי עידוד ונוחם, לתת לו את הזמן ואת תשומת הלב הדרושה לו.

זה הכל! נו', סיים הרב, 'עתה אשאלך בני: היש

לי זכות לשבת ספון בחדרי בית? ואולי שוב יבוא יהודי, ולא אשמע את נקישותי על הדלת? ואולי שוב יבוא יהודי, ולא ישמע את קריאותי להיכנס? ואולי שוב יבוא יהודי, וימצא דלת סגורה ויחשוב שאינני נמצא, ואז לא ימצא כתובת לפרוק את מועקת לבו? הלא תבין, 'סיכם הרב, 'העזרה הגדולה ביותר היא להקשיב, לשמוע, לתת לזולת לפרוק.

הימים כה קשים, המצוקות כה גדולות, אין לנו, באמת שאין לנו איך לעזור זה לזה. הדבר היחיד שאנו יכולים לעשות הוא להקשיב זה לזה, לתמוך זה בזה, להיות נכונים לשרת במשא, לחזק ברכיים כושלות. האוכל לנמוע זאת מבני העיירה בהיספני בביתי? לפיכך אני חייב לשהות בבית הכנסת, עם אוזן זמינה ולב פתוח לשמוע, להקשיב, להיות כתובת לחזק שבורי לב!'

ודברי הרב בסיפור מצמרר זה המופיע בספר 'עולם חסד יבנה' מסידרת תיקון המידות, חושף בפנינו את הרובד העמוק של החסד, שאינו מתבטא רק בנתינה גשמית, בסיוע בפריט כזה או אחר. העזרה הגדולה ביותר היא להקשיב, לשמוע, להיות הכתובת לאנחתו של הזולת, להיות הכתף הנעימה עליה יפרוק את שבר לבו. הבה נאמץ את החסד הזה, להחזיק ביד רעינו בכל עת משבר.

לשמוע אותם, להקשיב להם, לתמוך בהם בהשתתפות בצערם, בתשומת לב למצוקתם. זה נכון לאנשים מסביבנו, וגם לבני המשפחה הקרובה ביותר - שזקוקים לא פעם בעיקר לאוזן קשבת, הרבה יותר מאשר לעזרה מעשית ומועילה. זה החסד הגדול ביותר! גם אם הוא דורש מאמץ, גם אם הוא מצריך זמן, גם אם צריך לספוג אי נוחות מסויימת, עדיין כדאי כל כך להעניק את החסד, להקשיב, לתמוך, להכיל את צער הזולת. זה מה שמעניק לזולתנו כוחות לצלוח את הרגעים הקשים בהצלחה, ולהצליח לכוון חיים חדשים ונעימים (הרב אשך קובלסקי שליט"א)

מתנמנמים, ואז אמר רבנו לספרא דדיינא, שירשום את זה, ואז אמר אותו עורך דין שליחה, ואז רבנו אמר לו, אין דבר כזה, תרשום הכל, ואז הוא בא וביקש שליחה באופן מיוחד מרבנו, כדי שישלח לו. היה פעם איזה עורך דין נבל אחד שהצדיק את הקליינט שלו, והיה הקליינט שלו מאיים עליו, ואז קודם כל ברחנו, כי הוא רצה להכות אותנו, יצאנו מהלשכה ואחרי שהם הלכו כתבנו החלטה שהעו"ד במשך שלושה חודשים פסול להופיע, כי העו"ד שמע את הדברים והיה מעודד אותנו, ולא עשה כלום. (מתוך "רבנו" על הגר"ע יוסף ז'אק"ט)

והיו פעמים כשהיו עורכי דין באים (לבית הדין) היה הרב ולדינברג מתנמנם, ואז היה רבנו טופח לו על ירכו, שיתעורר.

היה עורך דין אחד, שפעמים שהיה מייצג מישהו בדיון בבית הדין, והיה מדבר במשך שעה מה שיכול לדבר במשך חמש דקות, ואז רבנו היה מפחד שיתנמנם באמצע, ולכן היה מצייר ציורים תוך כדי שהעורך דין הזה היה מדבר.

פעם בא אחד טוקצניסקי, איש מפ"ם, עורך דין, והיה מלגלג וצוחק על הרבנים והיה אומר הדיינים

המשך מעמוד 2 - אומר להם כמו שיעור, ואז כשהיה רבנו נכנס היה קורא את השמש, ואומר לו, תביא אותו פה על ידי, והיה צועק, עד שהיה רבנו בא לשבת על ידו. והיה מאד מכבד את רבנו. ואמר רבנו שהיה לו הרבה אהבת התורה.

[עוד סיפור הרב] שבע שנים הייתי עם הגאון הרב אליעזר יהודה ולדינברג, הכל במנוחה ובשלחה בלי מחלוקת, ותמיד היינו מדברים דברי תורה והכל בעל פה, ספר פלוני וספר אלמוני וכו', וגם הרב ולדינברג היה שקדן גדול, כל יום עד שתיים בלילה.

העלון יוצא לאור להצלחת הגה"צ נשיא מוסדות אורות חיים ומשה

הרה"ג דוד חנניה פינטו שליט"א

ולע"נ מרת אימו הצדקת

מדלן מזל בת מזחה שמחה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.

ולעילוי נשמת **מרים בת מייסה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.**